

Sporočilo za javnost

Luxembourg, 26. januarja 2016

Po besedah revizorjev EU Komisija finančne krize v glavnem ni najboljše reševala

Kot piše v novem poročilu Evropskega računskega sodišča, Evropska komisija ni bila pripravljena na prve zahteve za finančno pomoč med finančno krizo leta 2008, ker ni opazila opozorilnih znakov. Vendar so revizorji ugotovili, da je Komisija kljub pomanjkanju izkušenj uspešno upravljala programe pomoči, ki so privedli do reforme, in poudarili več pozitivnih izidov. Opredelili pa so tudi več problematičnih področij v zvezi z na splošno ne najboljšim reševanjem krize, kot so različna obravnava držav, samo delna kontrola kakovosti, šibko spremljanje izvajanja in pomanjkljivosti v dokumentaciji.

„Učinke krize čutimo še danes, vrednost programov posojil zaradi krize pa je v tem času narasla na milijarde evrov,“ je izjavil član Evropskega računskega sodišča Baudilio Tomé Muguruza, pristojen za poročilo. „Nujno je torej, da se učimo na zagrešenih napakah.“

Sodišče je analiziralo, kako je Komisija upravljala finančno pomoč, zagotovljeno petim državam članicam (Madžarski, Latviji, Romuniji, Irski in Portugalski). Ugotovili so, da je bila pri prevzemu svojih novih upravljavskih nalog uspešna. Menijo, da je bil glede na časovne omejitve to dosežek. Ko je kriza napredovala, je Komisija vse bolj uporabljala notranje strokovno znanje in sodelovala s širokim naborom deležnikov v državah, ki so zaprosile za pomoč. S poznejšimi reformami je bil uveden tudi boljši makroekonomski nadzor.

Podrobno revizijsko poročilo poudarja več pomembnih pozitivnih izidov, opredeljuje pa tudi štiri glavna problematična področja, povezana s tem, kako je Komisija reševala krizo, in sicer uporabo različnih pristopov, samo delno kontrolo kakovosti, šibko spremljanje izvajanja in pomanjkljivosti v dokumentaciji.

Pomembni pozitivni izidi: revizorji so ugotovili, da so programi dosegli cilje. Spremenjeni cilji glede primanjkljaja so bili večinoma doseženi. Strukturni primanjkljaji so se izboljšali, vendar različno hitro. Države članice so izpolnile večino pogojev, zastavljenih v programu, čeprav z zamudami. Pri spodbujanju reform so bili programi uspešni. Države so večinoma nadaljevale reforme, zahtevane v programskih pogojih. V štirih od petih držav se je tekoči račun plačilne bilance prilagodil hitreje, kot je bilo pričakovano.

Različni pristopi: Sodišče je odkrilo več primerov, v katerih države v podobnem položaju niso bile enako obravnavane. Pri nekaterih programih so bili pogoji za pridobitev pomoči manj strogi, zaradi česar jih je bilo lažje

Namen tega sporočila za javnost je predstaviti glavna sporočila posebnega poročila, ki ga je sprejelo Evropsko računsko sodišče.

Celo poročilo je na voljo na www.eca.europa.eu.

ECA Press

Mark Rogerson, uradni govorec, tel.: +352 4398 47063, prenosni tel.: +352 691 55 30 63

Damijan Fišer, tiskovni predstavnik, tel.: +352 4398 45410, prenosni tel.: +352 621 55 22 24

12, rue Alcide De Gasperi, L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

izpolniti. Zahtevane strukturne reforme niso bile vedno sorazmerne z obstoječimi problemi ali pa so zelo različno potekale. Cilji glede primanjkljaja v nekaterih državah so bili omiljeni bolj, kot bi bilo pričakovati glede na ekonomski položaj.

Delna kontrola kakovosti: pregled ključnih dokumentov, ki so ga izvedle programske skupine Komisije, v marsičem ni bil zadosten. Osnovnih izračunov ni pregledal nihče zunaj programske skupine, nad delom strokovnjakov se ni izvajal temeljit nadzor, postopek pregleda pa ni bil dobro dokumentiran.

Šibko spremljanje: Komisija je uporabila cilje glede primanjkljaja na podlagi nastanka poslovnega dogodka. Njihovo doseganje je mogoče zaznati šele čez nekaj časa. Ti cilji zagotavljajo skladnost s postopkom v zvezi s čezmernim primanjkljajem, toda Komisija pri sprejemanju odločitve o nadaljevanju programa ne more z gotovostjo poročati, ali je država članica dejansko izpolnila cilj.

Pomanjkljivosti v dokumentaciji: Komisija je uporabljala obstoječe in dokaj zapleteno orodje za napovedovanje na podlagi preglednic. Dokumentacija ni omogočala naknadnega vrednotenja sprejetih odločitev. Razpoložljivost evidenc se je izboljšala, vendar so celo pri najnovejših programih manjkali nekateri ključni dokumenti. Pogoji v memorandumih o soglasju niso bili vedno dovolj usmerjeni v splošne pogoje gospodarske politike, ki jih je določil Svet.

Evropsko računsko sodišče Evropski komisiji priporoča, naj:

- vzpostavi okvir znotraj celotne institucije, ki bi omogočal hitro mobilizacijo osebja in strokovnega znanja Komisije, če pride do programa finančne pomoči;
- izvaja sistematičnejšo kontrolo kakovosti procesa napovedovanja;
- izboljša vodenje evidenc in temu posveča pozornost pri pregledih kakovosti;
- zagotovi ustrezne postopke za pregled kakovosti upravljanja programov in vsebine;
- v memorandumih o soglasju vključi spremenljivke, ki jih lahko zbere kratkimi časovnimi zamiki;
- razvrsti pogoje po pomembnosti in se osredotoči na resnično pomembne reforme;
- formalizira medinstitucionalno sodelovanje z drugimi programskimi partnerji;
- poskrbi, da bo proces upravljanja dolga preglednejši;
- dodatno analizira ključne vidike prilagajanja ki ga izvedejo države po zaključku programa.

Posebno poročilo št. 18/2015 – **Finančna pomoč, zagotovljena državam v težavah** je na voljo v 23 jezikih EU. Opombe za urednike so na hrbtni strani.

Opombe za urednike

Leta 2008 je Evropa spoprijela s finančno krizo, ki je prerasla v krizo državnega dolga. Kriza državnega dolga je bila posledica različnih dejavnikov, vključno s šibkim bančnim nadzorom, slabimi fiskalnimi politikami in težavami, ki so jih imele velike finančne institucije (posledične stroške reševanja pa je nosila splošna javnost). Kriza je zajela države članice EU v dveh valovih: najprej je leta 2008 in 2009 prizadela države zunaj evrskega območja, nato pa se je razširila še na to območje. Za makrofinančno pomoč je moralo zaprositi osem držav članic EU: Madžarska, Latvija, Romunija, Irska, Portugalska, Grčija, Španija in Ciper.

Obseg revizije

Posebno poročilo št. 18/2015 – Finančna pomoč, zagotovljena državam v težavah preučuje, ali je Komisija ustrezno upravljala programe finančne pomoči. Postavljena so bila naslednja vprašanja: (i) Ali so bila vse večja fiskalna tveganja pravočasno zaznana? (ii) Ali so bili procesi dovolj dobro zasnovani za zagotovitev izčrpnih vhodnih podatkov za programske odločitve? (iii) Ali si je Komisija sredstva izposojala po najboljših možnih obrestnih merah in v skladu z najboljšo prakso glede izdajanja dolžniških instrumentov? (iv) Ali so programi finančne pomoči izpolnili svoje glavne cilje?

Sodišče ni revidiralo odločitev, sprejetih na politični ravni EU. Prav tako ni obravnavalo hipotetičnega scenarija, po katerem finančna pomoč ne bi bila odobrena, ali izvedljivosti reševanja krize z drugimi sredstvi. Poleg tega ni ocenjevalo vzdržnosti dolga ali verjetnosti, da bodo posojila odplačana. Prav tako ni ocenilo, ali je Svet za reševanje krize izbral najustreznejše cilje v zvezi s primanjkljajem ali strukturne pogoje. Pri reviziji sodelovanja Komisije s partnerjema ni ocenjevalo upravičenosti tega sodelovanja.

Madžarska

V začetku oktobra 2008 je propad banke Lehman Brothers povzročil upad zaupanja vlagateljev. To je privedlo do razprodaje državnih vrednostnih papirjev, neuspešne dražbe obveznic in naglega znižanja vrednosti valute. Zaradi napetih razmer na deviznih trgih so nastali likvidnostni pritiski znotraj bank, ki so se spopadale s težavami pri nadomeščanju zapadlih valutnih zamenjav. Madžarska je zaprosila za finančno pomoč zaradi skrbi, da bi vse večji preplah tako zamajal tržne mehanizme, da bi to povzročilo nenadno porušitev zmožnost Madžarske za zunanje financiranje.

Latvija

V treh mesecih pred prošnjo za pomoč so se bančne vloge zmanjšale za 10 %. Začelo se je z množičnim dvigovanjem vlog z banke Parex, ki se je spoprijemala z resnimi likvidnostnimi težavami, potem ko je izgubila več kot četrtno bančnih vlog. V tem obdobju so se uradne rezerve zmanjšale za skoraj 20 %, ker je centralna banka prodajala tuje valute, da bi ohranila vezavo menjalnega tečaja. Novembra 2008 se je vlada odločila, da bo ukrepala in nacionalizirala banko Parex. Decembra je vlada uvedla omejitve glede dviga vlog z banke Parex. Po navedbah predsednika vlade je Latvija finančno pomoč potrebovala iz treh razlogov: da bi obvladala banko Parex, financirala proračunski primanjkljaj in stabilizirala finančni trg. Vse večje skrbi glede latvijskega finančnega sistema in zunanjega dolga so privedle do plačilnobilančne in bančne krize.

Romunija

Po izbruhu svetovne finančne krize leta 2008 je na domačih finančnih trgih in v bančnem sistemu zavladala huda

napetost. Dostop do zunanjega financiranja je bil omejen, kar je privedlo do porasta obrestnih mer. Zaradi upočasnitve kapitalnih tokov se je vrednost realnega menjalnega tečaja znižala za več kot 15 %, kakovost sredstev se je poslabšala, bančne bilance pa so postale še šibkejše. Centralna banka je posredovala, da bi stabilizirala romunski RON. Bonitetna ocena Romunije se je zmanjšala pod naložbeni razred, kar je povečalo premijo za tveganja in stroške izposoje. Donosnost državnih vrednostnih papirjev se je povečala na 9 %. Zaradi vse večje nenaklonjenosti tveganju, vse močnejših pritiskov na menjalni tečaj in vse bolj omejenega dostopa do trga obveznic za javno izposojanje so romunski organi marca 2009 zaprosili za finančno pomoč.

Irska

Proti koncu leta 2007 je zaupanje vlagateljev v irski nepremičninski sektor izpuhtelo zaradi skrbi glede presežne ponudbe in premoženjskih balonov. Irska se je morala tako spopasti z dvema težavama: naglim upadom cikličnih prihodkov, povezanih z gradbeništvom, in nenadnimi velikimi izgubami v domačem bančnem sektorju. Med letoma 2008 in 2010 je Irska uvedla pomembne ukrepe za okrepitev bančnega sektorja. Zagotovila je državna jamstva za obveznosti domačih bank. V bančni sektor je vložila sredstva v višini več kot 20 % svojega BDP. Nacionalna agencija za upravljanje premoženja je prevzela slabo premoženje bank v obliki zemljišč in nepremičninskih projektov. Kljub temu pa so zaradi državnih obveznosti do finančnega sektorja pribitki za državne obveznice narasli kot še nikoli prej in znatno zmanjšali dostop do trga za to državo.

Portugalska

Obdobje pred prošnjo za finančno pomoč je zaznamovalo neugodno dogajanje na področju javnih financ in slabšajoči se gospodarski obeti. Zaradi tega se je zmanjšalo zaupanje in povečali so se tržni pritiski na dolg Portugalske, kar se je še poslabšalo zaradi negativnega dogajanja na trgih državnih obveznic evrskega območja. Ker je bil dostop do trga vse bolj omejen, se je vlada vse bolj zatekala k izdaji kratkoročnejših vrednostnih papirjev in drugim vrstam financiranja (kot so zasebno plasiranje, sindicirane izdaje in znatno kratkoročno financiranje s strani domačih bank). Na začetku maja 2011 je pribitek na donosnost portugalskih 10-letnih obveznic glede na nemške narasel na 650 bazičnih točk. Ko so bonitetne agencije večkrat zaporedoma znižale ocene portugalskih državnih obveznic, se je Portugalska znašla v položaju, ko se ni mogla refinancirati po obrestnih merah, združljivih s dolgoročno fiskalno vzdržnostjo.

Grčija

Pomoč EU Grčiji med finančno krizo bosta obravnavali dve ločeni posebni poročili, ki ju bo objavilo Evropsko računsko sodišče, in sicer (i) poročilo, v katerem bo ocenjeno, ali je tehnična pomoč, ki jo je usklajevala Komisija, pozitivno prispevala k izvajanju programov in grškemu reformnemu procesu, in ki bo objavljeno v prvem četrletju leta 2016, ter kasneje (ii) poročilo o oceni zasnove, spremljanja in rezultatov programa ekonomske prilagoditve za Grčijo.